

Ali Bulunmaz

Wisconsin, 1963, Şavkar Altinel

Anı-deneme, Yapı Kredi Yayınları

ABD şiirinin manik depresif şairi Robert Lowell, beyaz Amerikan bir aile ve çevrede büyümesine karşın, ülkede 1900'lerin ilk yarısındaki sorunları ve yaşama uğraşını dert edinerek seçkin kökeninden farklı bir yola sapmıştı. Mesela yerlilerin katledilmesine karşı çıkıp "Atalarımız ekmeğini ağaçtan ve taştan çıkardı, bahçelerini Kızıladam'ın kemikleriyle çevirdi" demişti.

Zaman zaman "hissetmediğim şeyleri söylüyorum" diyerek kendisini ve şiirini eleştirmekten geri durmayan Lowell, belagati ve gelenekleri aşmayı denemişti. Bunu başardı da. Ardından, İkinci Dünya Savaşı'nda orduda görev almayı reddetmiş ve Vietnam İşgal'i'ni çok sert biçimde eleştirmişti. Yer-gilerinden payını alanlardan biri de püriten atalarıydı. Gelenek yerine deneyselliği tercih ederek kendine has bir üslup oluşturan Lowell, ailesinin şefkatini ve zaaflarını dile getirdiği dizeler de kaleme almıştı. Yaşamından parçaları ve duygusal gelgitlerini şiirlerine katmıştı.

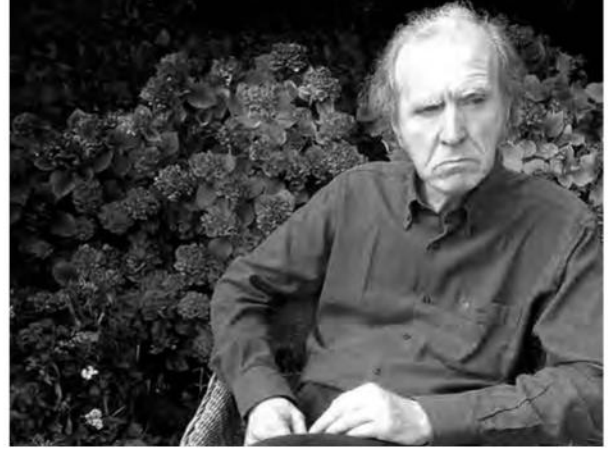
Sanatla iyileştiğini ve sanatın, dünyasını iyileştirdiğini düşünen Lowell'ın, çağdaşı pek çok ismin dikkatini çektiğini söylemek mümkün. Şavkar Altinel de bunlardan biri ve kendisinin Lowell'a ilgisinin başlayıp bittiği dönemleri belli noktalarla eşleştiriyor yazar. *Wisconsin, 1963*'te Altinel, İstanbul'dan Glasgow'a, Chesam'dan Ramsgate'e, Long Island'dan Folkstone'a dek pek çok koordinata çektiği okuru, kendisinin ve Lowell'ın yaşadıklarına; kavgalara, zamanın yıkıcı akışına, hayal kırıklıklarına ve kaybedilen mutluluklara götürüyor.

Gerçekleşmeyen ya da beklendiği gibi çıkmayan vaatler

Altinel, kurmaca-anı-edebiyat kuramı şeklinde kaleme aldığı *Wisconsin, 1963*'te, şiirinde gizlenen ya da gizlendiğini düşündüğü Lowell'ın hayatayle yeniden buluşken geriye dönüp bir sorunun yanıtını arıyor: "Gençliğimizde bir dönem ilgi duyduğumuz ama yıllar sonra baktığımızda şiirimizin üzerinde bıraktığı önemli bir ize rastlamadığımız bir şair nedir? Değerlendirilmemiş bir fırsat, kurulmamış bir ilişki, yaşanmamış bir hayat."

Altinel, hem kendi dünyasını hem de Lowell'a ait olduğunu düşündüğü dünyayı araştırmaya ve anlamaya girişirken şiirin söylemine uygun biçimde bir itirafta bulunuyor: "Benim koordinatlarımdan bakan birisinin Lowell'da bulacağı dünyanın, bir buluşma noktası ('Wisconsin'e Hoşgeldiniz') değil, yalnızca bir ayrılma noktası ('Wisconsin Size İyi Yolculuklar Diler') olabileceği o kadar belli ki bunu kabullenmekten bir süre için bile kaçınılbilmem şartı. Ama artık böyle bir çaba içinde olmadığım kesin."

Altinel, yaşamındaki değişim ve dönüşümleri şiirler, kentler ve başta Lowell olmak üzere şairler üzerinden anlatırken buluşma ve kopuşları hatırlıyor. Püriten atalarıyla hesaplaşan Lowell misali Altinel de geçirdiği günleri farklı kentlerde, çeşitli yaşlarında ve değişik bakış açılarıyla masaya yatırıyor, yaşamından akıp gidenlerin çetelesini tutuyor adeta. O vakitlerde Lowell'ın şiirinin kendisini nasıl kuşattığını, "hayatın gerçekleşmeyen ya da gerçekleştiğinde beklendiğimiz gibi çıkmayan



Şavkar Altinel

vaatlerini" anımsıyor. Bu sırada Lowell'ın hayat hikâyesi ve şiirine merak salan Altinel, başka başka şehirlerde yaşadıklarının kendisinde bıraktığı izlere yoğunlaşıyor. Diğer bir ifadeyle deneyimleriyle Lowell'ın şiirini ve yaşama bakış açısını buluşturuyor. Bu noktadan sonra, Lowell şiirini çözümleyip eleştiriyor Altinel.

Bir karabatak misali Lowell

Altinel'in yaşamında ve yazdıklarında Lowell'ın önemli izleri bulunduğunu anlıyoruz. Okurken, âşıkken, gezerken, düşünürken ve etrafında olup bitenleri gözlemlerken bu ortaya çıkıyor. Elbette şiirlerinde de...

Tabii belli bir süre sonra Lowell'dan koptuğunu da fark ediyor:

"Peki, bir aşamada o kadar ilgilendiğim Lowell'a ne olmuştu? Geriye baktığımda onunla ilişkimin Long Island'da gittiğim Noel tatilinin üzerinden çok geçmeden koptuğu ve otuz yıl sonra Londra'nın o uydu kasabasındaki hayır kurumu dükkânında Seçme Şiirler'ine rastlayıp sarsılana kadar, yazdıklarının da kendisinin de aklıma bile gelmediği izlenimini ediniyorum. Bu, hayatıma Debbie'yle girip gene Debbie'yle çıktığını mı gösteriyor? Bir bakıma tabii öyle ama Debbie 'hayatıma' değil kafama girmiş ya da daha doğru bir deyişle kafamdan türemiş, Athena'nın Zeus'un beyninden doğması gibi o da benim beynimden doğmuştu. Edebiyat, felsefe, sanat gibi yalnız doğup büyüdüğüm ülkede değil bütün dünyada belli bir kuşkuyla bakılan ilgi alanlarım vardı. (...) Ama dikkatle baktığımda, yabancı bir ülkede edinilmiş bir hatıra eşyası gibi Lowell'dan küçücük bir parçanın da benimle geldiğini görebiliyorum."

Yazan, yaşayan ve gezen; üreten ve farklı yerler gören Altinel'in, yıllara ve çeşitli şehirlere yayılan edebî söyleminin dönemeçleriyle karşılaşıyoruz *Wisconsin, 1963*'te. Kendisine yol gösteren şairlerle ve sanatçılarla nasıl buluştuğunu ve onlardan ayrıldığını aktarırken anlatımının nasıl geliştiğini gözler önüne seriyor.

Lowell da bu süreçte bir karabatak gibi Altinel'in aklına bir düşüyor bir kayboluyor. Lowell'a duyduğu hayranlık kadar, onda rahatsız edici bulduğu her şeyi sıralayarak yoluna devam eden yazar, Lowell'ın mezarından bile kendisiyle iletişim kurduğu hissine kapılıyor. Tam da bu nedenle yedi yıl sümen altı ettiği saire dair dosyayı çıkarıp İstanbul'u, Amsterdam'ı, Long Island'ı, Glasgow'u, Berkhamsted'i, Chesam'ı, Ramsgate'i, Chicago'yu, Folkstone'u hatırlayarak yazmaya koyuluyor ve nihayet *Wisconsin, 1963* okurla buluşuyor.